

18.06.2021

POL-2021-42606

Jakelun mukaan

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö VN/6248/2021, 22.4.2021

Poliisihallituksen lausunto; poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanon seuranta ja arviointi

Sisäministeriö on asettanut hankkeen seuraamaan ja arvioimaan poliisin uuden henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa Poliisihallituksessa ja sen alaisessa poliisihallinnossa eduskunnan edellyttämällä tavalla (SM020:00/2019). Hankkeen toimikausi on 12.9.2019–31.12.2021. Hankkeessa laaditaan ehdotus asiaa koskevaksi selvitykseksi eduskunnan hallintovaliokunnalle. Selvitys on tarkoitus antaa eduskunnalle samanaikaisesti sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikön laatiman erillisen suojelu- poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevan selvityksen kanssa.

Sisäministeriön poliisiosasto on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa uudistetusta poliisin henkilötietolainsäädännöstä sekä lainsäädännön toimeenpanosta Poliisihallituksessa ja sen alaisessa hallinnossa eduskunnan hallintovaliokunnalle laadittavaa selvitystä varten.

Sisäministeriön poliisiosasto pyytää huomioimaan lausunnossa erityisesti seuraavat näkökohdat:

1. Uuden käyttötarkoituserusteisen sääntelyn toimivuus
 - sääntelyn selkeys
 - poliisin henkilötietolain suhde muuhun kansalliseen ja EU-lainsäädäntöön
 - henkilötietojen käsittelytarkoitukset, henkilöryhmät ja käsiteltävien henkilötietojen sisältö
 - erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittelyedellytykset
 - oikeus tietojen saamiseen ja henkilötietojen luovuttaminen
 - henkilötietojen poistamista ja hävittämistä koskevat säännökset
2. Henkilötietojen suojan toteutuminen
 - lainsäädännön selkeys rekisteröidyn näkökulmasta
 - rekisteröidyn oikeuksien toteutuminen
3. Vaikutukset poliisin ja muiden viranomaisten toimintaedellytyksiin
 - viranomaisten toimivalta käsitellä henkilötietoja
 - rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevan sääntelyn toimivuus
4. Vaikutukset henkilötietojen käsittelyn valvontaan

- sääntelyn toimivuus ja riittävyys valvonnan näkökulmasta

5. Muut mahdolliset huomiot

- muut huomiot uudesta lainsäädännöstä ja sen toimeenpanosta

Poliisihallitus kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Poliisihallitus on asian valmistelun yhteydessä pyytänyt lausunnot sen alaisesta hallinnosta ja lausuu asiakohdittain yhteenvetona kunnioittaen seuraavaa.

1 Uuden käyttötarkoituksiperusteisen sääntelyn toimivuus

Sääntelyn selkeys ja poliisin henkilötietolain suhde muuhun kansalliseen ja EU-lainsäädäntöön

Henkilötietojen käsittelyn sääntely poliisin toimialalla on hajautunut useisiin kansallisiin ja EU-tasoihin säännöksiin. Poliisin henkilötietolain lisäksi henkilötietojen käsittelyä koskevaa keskeistä sääntelyä on rikosasioiden tietosuojalaissa (1054/2018), yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679, tietosuojalaissa (1050/2018) sekä maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa (615/2020). Lisäksi henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä voi olla kansainvälisissä säännöksissä. Henkilötietojen käsittelytilanteissa on tietosuojalainsäädännön lisäksi rinnalla sovellettava poliisin toimivaltasäädöksiä ja useampia ns. alakohtaisia erityislakeja sekä asiakirjojen julkisuutta koskevia viranomaisia velvoittavia säädöksiä.

Käsittelytarkoituksidonnainen sääntely vastaa sääntelytekniikaltaan nykyistä yleistä tietosuojasääntelyä. Poliisin henkilötietolain käsittelytarkoituksiperusteinen sääntely on poliisiyksiköistä saatujen kannanottojen mukaan pääosin selkeämpää ja toimivampaa kuin aiemmin voimassa ollut lainsäädäntö. Sääntelytekniikkaa pidetään myös aiempaa joustavampana. Ottaen huomioon teknisen kehityksen ja poliisin lukuisat tietojärjestelmät ja rekisterit, voidaan pitää hyvänä, ettei henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely ole sidottu tiettyihin alustoihin. Tämä myös vähentää tarvetta jatkuvalla poliisin henkilötietolain päivittämiselle pelkästään uusien tietojärjestelmien käyttöönoton myötä.

Nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä on tärkeää, että poliisilla on koko ajan sen tehtävien hoitamisen kannalta riittävät ja teknologisen kehityksen hyödyntämisen mahdollistavat oikeudet käsitellä henkilötietoja. Poliisiyksiköistä saatujen lausuntojen mukaan poliisin henkilötietolaki pääsääntöisesti huomioi poliisitoimintaan liittyvät erityistarpeet ja poliisin lakisääteisten tehtävien suorittamiseen liittyvät erityiset vaatimukset koskien henkilötietojen käsittelyä ja sisältöä. Poliisihallituksen alaisiltaan poliisiyksiköiltä saatujen lausuntojen mukaan uusi sääntely ei vaikuta heikentäneen poliisin toimintaedellytyksiä. Voisi kuitenkin olla hyvä jatkoselvityksellä varmistaa, että poliisin toiminnassa sovellettava lainsäädäntö mahdollistaa myös tulevaisuudessa tarkoituksenmukaisella tavalla esimerkiksi tekoälypohjaisten ratkaisujen hyödyntämisen poliisin toiminnassa. Tähän liittyen on syytä seurata yleistä automaattiseen päätöksentekoon ja ns. tekoälylainsäädäntöön liittyvää kehitystä.

Henkilötietojen käsittelyn sääntelyn hajautumisen ja poliisin henkilötietolaisissa olevien lakiviittausten todetaan vaikeuttavan lain hallitsemista yksittäisissä käsittelytilanteissa ja toisaalta käytännön soveltamisessa. Käytännön hankaluuksia saattaa yksittäisissä käsittelytilanteissa aiheuttaa myös se, että käsittelytarkoitukset voivat olla yksittäisessä tilanteessa vaikeasti määritettävissä, osittain päällekkäisiä taikka muuttua asian käsittelyn edetessä. Tietosuojasääntelyn yleisen pirstaleisuuden ja vaikeaselkoisuuden todetaan asettavan käytännön soveltajat varsin haastaviin tilanteisiin esimerkiksi säännösten keskinäisten suhteiden soveltamistilanteissa.

Vaikka poliisin henkilötietolakia pidetään aiempaa selkeämpänä, todetaan tietosuojasääntelyn kokonaisuuden sisäistämisen edellyttävän jatkuvaa koulutusta, perehdytystä ja ohjausta. Poliisihallitukselta toivotaankin edelleen hallinnon koulutusta, ohjausta ja tulkintaohjeistusten antamista, koulutuksen merkitystä on korostettu myös poliisin henkilötietolain esitöissä.

Poliisihallituksessa onkin toteutettu nykyisen poliisin henkilötietolain voimaan tulon jälkeen koko poliisin henkilöstölle pakollinen henkilötietojen käsittely poliisissa -koulutus, jossa on käyty läpi niin poliisin henkilötietolakia kuin muuta poliisin toimintaa koskevaa henkilötietolainsäädäntöä käytännönläheisesti. Koko poliisin henkilöstön tuli suorittaa tämä koulutus määräajassa, jonka jälkeen suoritusvelvollisuus on kaikilla uusilla henkilöillä ja myös koulutuksen jo suorittaneilla on aina mahdollisuus poliisin intranetin kautta palata tähän koulutukseen. Koulutuksen suoritusprosentti on korkea.

Poliisissa on toiminnassa Poliisihallituksen johdolla vakiintunut tietosuojaverkosto, jossa käydään tarpeen mukaan muiden tietosuojasioiden ohella läpi myös poliisin henkilötietolain tulkintakysymyksiä ja rekisteröityjen oikeuksiin liittyviä seikkoja. Tietosuojaverkoston ohella tarkastusoikeusasioita varten on perustettu tarkastusoikeusyhdyshenkilöiden verkosto.

Keskeisenä ja hyvänä uudistuksena voidaan pitää sitä, että uuden lainsäädännön myötä rekisterinpito poliisin henkilötietojen käsittelyn osalta on keskitetty Poliisihallitukseen. Tätä voidaan poliisiyksiköiden kannanottojen mukaan pitää henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa selkeyttävänä tekijänä sekä rekisterinpidollisesti että myös rekisteröidyn näkökulmasta.

Henkilötietojen käsittelytarkoitukset, henkilöryhmät ja käsiteltävien henkilötietojen sisältö

Poliisin henkilötietolain 5 §:n mukaan poliisi saa käsitellä henkilötietoja esitutinnan, poliisitutinnan tai muun rikoksen selvittämiseen tai syyteharkintaan saattamiseen liittyvän tehtävän, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvän tehtävän ja muun poliisille säädetyn valvontatehtävän suorittamiseksi. Edellä mainitun 5 §:n 2 momentin 1–8 kohdissa on lueteltu ne henkilöryhmät, joihin edellä mainittujen henkilötietojen on liityttävä. Poliisihallitus toteaa, että esitutinnassa asema voi olla myös muu, joka ei suoraan liity mihinkään edellä mainittuihin kohtiin. Poliisihallitus esittää huomiotavaksi, että kohdassa tulisi huomioida esimerkiksi jonkun henkilön avustajana ja edustajana (oikeushenkilön tai luonnollisen henkilön) henkilötietojen käsittelyn mahdollistaminen.

Poliisihallituksen lupahallinnon mukaan uuden lain myötä sääntely on lupahallinnossa osaltaan selkeytynyt, mutta tiedustelutiedon käytön mahdollisuudet ovat edelleen epäselvät. Uuden lain myötä poliisi sai mahdollisuuden käyttää tiedustelutietoa lupahallinnon päätöksenteossa, mutta tämän pykälän sisältö on ollut käytännössä hyvin vaikeaselkoinen tulkita. Lupahallinto toivoo tiedustelutiedon käytön selkeyttämistä.

Analyysitoimintojen näkökulmasta lain tulkinnan haastetta on tuonut se, että henkilötietolaissa ei selkeästi oteta kantaa analyysi- ja poliisitoiminnan eri tasoihin, joita ovat strateginen, taktinen ja operatiivinen. On hyvä arvioida, että poliisin henkilötietolaki mahdollistaa riittäväällä tavalla myös poliisin strategisen analyysin teon ja hyödyntämisen tietojohtoisessa toiminnassa.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittelyedellytykset

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen sääntely on saatujen kannanottojen perusteella koettu haastavaksi ja näiden tietojen käsittelyedellytykset on koettu osin aiempaa korkeammaksi. Joiltain osin tietojen keräämisen ja käsittelykynnyksen on todettu olevan liiankin korkea.

Keskusrikospoliisi on lausunnossaan ottanut kantaa erityisesti automaattisilla kuvanvertailuohjelmilla biometrisesti suoritettavan vertailun rajoituksiin. Keskusrikospoliisi toteaa automaattisella kuvanvertailuohjelmalla tehtävän vertailun rajoittuvan tällä hetkellä pääasiassa eräisiin poliisin henkilötietolain 5–6 §:ien mukaisiin tuntomerkitietoihin (epäiltyjen kuvat) sekä hyvin rajoituksissa tapauksissa poliisin henkilötietolain 15 §:n 4 momentin perusteella. Automaattista kuvavertailua ei ole sen sijaan tällä hetkellä mahdollista tehdä henkilökortti- tai passirekisterin kuviin. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan automaattinen kuvavertailu tulisi olla laajemmin mahdollista ainakin poliisin hallussa oleviin kuvavarantoihin. Tällaisella kuvavertailulla pystyttäisiin esimerkiksi tunnistamaan seksuaalisen hyväksikäytön uhreja nykyistä paremmin.

Tullilla on poliisia laajemmat oikeudet käsitellä muun muassa biometrisia tietoja kasvokuvavertailussa, vaikka poliisi on yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaava viranomainen sekä myös yleinen esitutkintaa suorittava viranomainen. Tilanne on haastava ja poliisi ehdottaa sääntelyn muuttamista pikaisesti vastaamaan Tullin henkilötietolain (650/2019) 14 §:ään sisällytettyä nimenomaista säännöstä teknisessä valvonnassa saatujen henkilötietojen käsittelystä.

Poliisihallitus toteaa, että poliisin henkilötietojen käsittelyä ohjaavassa lain-säädännössä ei huomioida selkeästi valtiosääntöisesti arkaluonteisia henkilötietoja, kuten sosiaalihuollon palveluiden käyttöön liittyviä tietoja. Vaikka edellä mainitut tiedot eivät ole rikosasioiden tietosuojalain tai yleisen tietosuojasetuksen tarkoittamia erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja, tiedot ovat silti arkaluonteisia. Tietosuojalainsäädännön riskiperusteisen lähestymistavan vuoksi Poliisihallitus katsoo, että voisi olla perusteltua selvittää, olisiko näiden arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä ja niiden käsittelyssä toteuttavista suojatoimista tarpeen säätää tarkemmin poliisin henkilötietolaissa tai muussa soveltuvassa säädöksessä.

Oikeus tietojen saamiseen ja henkilötietojen luovuttaminen

Poliisiyksiköiltä saatujen kannanottojen mukaan merkittävin lainsäädännöllinen ongelma henkilötietojen käsittelyn osalta koskee tiedonsaantia ja -luovutusta koskevia rajoitteita. Tietojensaantioikeuksien osalta on haasteita esimerkiksi terveystietojen saamisessa terveydenhoitoviranomaisilta. Tiedonsaantiin liittyvät haasteet voivat johtaa esimerkiksi kadonneiden henkilöiden osalta laajoihin etsintäoperaatioihin, jos poliisi ei saa tietoa kadonneen henkilön ottamisesta sairaalahoitoon. Myös esimerkiksi uhkahenkilöitä koskevilla terveystiedoilla ja viranomaisten tiiviillä tietojenvaihdolla voi olla suuri merkitys arvioitaessa uhkan konkretisoitumista. Ennalta estävän toiminnan, kuten moniviranomaisyhteistyössä toteutettavan ankkuritoiminnan osalta tiedonvaihtoon liittyvät kysymykset ovat asettaneet suuria haasteita moniammatilliselle yhteistyölle.

Poliisin tehtävänä on torjua erilaisia yleistä järjestetystä ja turvallisuutta vaarantavia uhkia, poliisilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta saada laaja-alaisesti tietoa yksittäisiä tekoja laajemmista kokonaisuuksista. Poliisilla ei ole tällä hetkellä toimivaltuutta tehdä minkäänlaista tiedonhankintaa, mikäli käsiällä ei voida todeta olevan konkreettisen rikoksen ennalta estäminen, paljastaminen taikka vaaran torjuminen. Voimassa oleva lainsäädäntö ei vaikuta tältä osin enää vastaavan poliisin tiedonhankinnan vaatimuksia voimakkaasti muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Tältä osin poliisin tilannetta parantaisi merkittävästi rikostiedustelulain säätäminen.

Myös henkilötietojen luovuttamiseen poliisista muille viranomaisille liittyy tällä hetkellä tietyissä kohdin juridisia haasteita. Mikäli toisella viranomaisella tai julkista tehtävää hoitavalla on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä, poliisin hallussa olevasta tiedosta laissa säädetyn tehtävänsä vuoksi, tulisi tämä riittävän selkeästi mahdollistaa lainsäädännössä, kaikilta osin tällä hetkellä ei näin ole. Tietojen luovutus tulisi olla mahdollista tarvittaessa myös oma-aloitteisesti. Tarvetta poliisin oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen olisi esimerkiksi liittyen poliisin ja Maahanmuuttoviraston väliseen yhteistyöhön turvapaikkaprosessissa ja poliisin tehtävään antaa lausuntoja esimerkiksi Aluehallintovirastolle yhdistyslain 4 §:n mukaisista yhdistyshakemuksista. Tällä hetkellä haastavia tulkintatilanteita liittyy myös erilaisiin lausuntoprosesseihin, joissa poliisia pyydetään antamaan lausunto hallussaan olevien tietojen pohjalta.

Kansainvälisten säännösten osalta Poliisihallitus toteaa, että SIS-, EURODAC, Interoperability -asetuksista syntyvät velvoitteet tulisi huomioida selkeämmin poliisiin henkilötietolaissa. Tiedonvaihtoa kolmansien maiden ja Interpolin kanssa rajoittavat säädökset koetaan epäselviksi ja haasteellisiksi noudattaa käytännössä. Poliisihallitus voi tarvittaessa toimittaa ehdotuksia muotoiluksi.

Olisi hyvä tarkastella mahdollisuutta yhdenmukaistaa sormenjälkien käyttömahdollisuuksia. Eurodac-asetuksen mukaan kerättyjä sormenjälkiä saa käyttää vakavien rikosten ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi. Suomen laki ei salli samojen jälkien käyttämistä samoihin tarkoituksiin ja tämä näkyy poliisin toiminnassa käytännön haasteina.

Voisi olla asianmukaista myös tarkastella mahdollisuuksia sallia henkilötuntemerkkien hyödyntämismahdollisuuksia SIS-maastapoistamiskäytöksi-

sa. Ilman henkilötuntomerkkejä, on vaarana, että Suomen tekemät kuulutukset muuttuvat hyödyttömiksi, koska henkilöä ei tunnisteta sen vuoksi, että hän käyttää eri nimeä, kuin mikä on kuulutuksessa. Pahimmassa tapauksessa Suomen kuulutukset voivat johtaa oikeudenloukkauksiin, mikäli samaa nimeä käyttävä eri henkilö joutuu tarkastuksen kohteeksi ja henkilöllisyyden selvittämisen katsotaan edellyttävän kiinniottoa.

Poliisille olisi lisäksi tärkeää saada poliisin henkilötietolakiin kirjaukset tiedon luovuttamiseksi teknisen käyttöyhteyden avulla Verohallinnon tulotietorekisterin ja velvoitteidenhoitoselvitysten (VHS) tietoihin sekä pankkien tilitietoihin. Poliisihallitus voi tarvittaessa toimittaa ehdotuksia muotoiluksi.

Henkilötietojen poistamista ja hävittämistä koskevat säännökset

Henkilötietojen poistamista ja hävittämistä koskevat säännökset on pääosin koettu aiempaa selkeämmiksi.

Konkreettista täsmennystä poliisin henkilötietolain poistosääntöihin ehdotetaan hallinnollisten seuraamusten osalta. Poliisin henkilötietolain 38 §:n 2 momentin mukaan poiketen siitä mitä 1 momentissa säädetään, hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä. Säännös on muuten hyvä ja selkeä, mutta siinä ei juurikaan määritellä sitä, mistä ajankohdasta poistoaika tulee laskea. Sen sijaan on todettu, että poistoaika lasketaan merkinnän tekemisestä, joka voi osalle olla hyvin selvä, mutta myös tulkinnanvarainen. Kyseistä kohtaa olisi mahdollista selkeyttää, koska hallinnolliset seuraamukset ovat hallintopäätöksiä. Selkeämpää olisi todeta, että:

- hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua hallintoasian käsittelyn päättämisestä; tai
- hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua hallintoasian käsittelyn päättämisestä tai päätöksen tultua lainvoimaiseksi.

Poliisin henkilötietolain 41 §:ssä säädetään rekisteröidyn yleisestä tarkastusoikeudesta ja kyseisen lain 42 §:ssä tarkastusoikeuden rajoittamisesta. Tarkoituksenmukaista voisi olla varmistaa, että 42 § on riittävän selkeä, jotta rekisteröidyn tarkastusoikeus toteutuu asianmukaisesti ja kuitenkin vaarantamatta tarkastusoikeuden rajoituksella suojattuja intressejä.

2 Henkilötietojen suojan toteutuminen

Rekisteröidyn oikeuksiin poliisissa liittyvät lait määräytyvät pääosin kolmen yleislain ja yhden erityislain perusteella (yleinen tietosuojasetus (EU), rikosasioiden tietosuojalaki, tietosuojalaki, poliisin henkilötietolaki). Toteutettaessa rekisteröidyn oikeuksia sovellettavaksi voivat tapauskohtaisesti tulla yksi, useampi tai kaikki edellä mainitut säädökset. Lisäksi on olemassa erinäisiä kansainvälisiä säännöksiä, jotka omalta osaltaan sääntelevät rekisteröidyn oikeuksia. Tietosuojaan, käsittelyprosesseihin, tiedonhallintaan ja tietoturvaan on panostettu poliisissa uuden tietosuojasääntelyn ja myös uudistuneen tiedonhallintasääntelyn myötä yhä enemmän, minkä todetaan parantavan myös rekisteröidyn oikeuksien toteutumista.

Lainsäädännöllinen kokonaisuus on kuitenkin todennäköisesti haasteellinen rekisteröidylle, sillä rekisteröidyn oikeudet poliisissa määräytyvät usean eri henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön perusteella. Kokonaisuus edellyttää aiempaa syvempää osaamista myös viranomaiselle, esimerkiksi viranomaiselle säädetyn hallintolain (434/2003) mukaisen neuvontavelvollisuuden vuoksi. Poliisin aineisto on myös osin luonteeltaan sellaista, joka edellyttää aineiston huolellista läpikäyntiä muiden henkilöiden tietosuojaoikeuksien varmistamiseksi. Poliisihallitus on kehittänyt viime vuosina rekisteröidylle suunnattua tietosuojan informointimateriaalia ja myös poliisin sisäistä ohjeistusta henkilötietojen suojan ja rekisteröityjen oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi.

3 Vaikutukset poliisiin ja muiden viranomaisten toimintaedellytyksiin

Viranomaisten toimivalta käsitellä henkilötietoja

Poliisihallitus nostaa esille muutaman havaitun mahdollisen muutostarpeen poliisin toimivallasta käsitellä henkilötietoja. Ensimmäinen esille nostettava muutostarve on poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelu, jossa vapautensa menettäneen käsittelystä on tarpeellista tallentaa erilaisia käsittelyyn liittyviä tietoja. Näistä monet voidaan perustella henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 kohdalla sekä 3 kohdalla. Näihin ei kuitenkaan sisälly päivittäiseen toimintaan liittyvien toimenpiteiden kirjaukset. Tähän asiaan on havahtunut myös EOA tehtyään tarkastuksen poliisivankilaan. Siksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksessa tätä sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi.

Toinen muutostarve on noussut esiin koronaviruspandemian aikana ja liittyy tarkemmin poliisin tehtäviin, poliisin virka-apuun sekä terveystietojen käsittelyyn esimerkiksi koronapandemian hoitoon liittyviin poliisitehtävien kokonaisuuteen. Näille ei löydy selkeää oikeusperustaa poliisin lainsäädännössä. Valmiustoimintaan ja kriisikestävyyteen liittyvä lainsäädäntö tulisi valmistella myös henkilötietojen käsittelyn kannalta.

Rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevan sääntelyn toimivuus

Poliisiyksiköiltä saatujen lausuntojen mukaan rikosten ennalta estävän tai paljastamista koskevan sääntelyn osalta poliisin henkilötietolaki vaatisi eräiltä osin tarkennuksia. Sääntelyn osalta ehdotetaan harkittavaksi, olisiko joissain määrätyissä tapauksissa mahdollista vankeusuhkaisten rikosten lisäksi käsitellä niitä lievempiä rikoksia esimerkiksi silloin, jos on syytä olettaa, että näitä rikoksia tehdään säännöllisesti, taikka jos toiminta aiheuttaa huomattavaa vaaraa tai häiriötä yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle tai terveydelle. Myös avoimista lähteistä kerättävien tietojen sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi.

Poliisihallitus toteaa, että uudessa poliisin henkilötietolaissa on kuitenkin onnistuttu aiempaa paremmin luomaan edellytykset rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi tapahtuvalle henkilötietojen käsittelylle ("perustellusti olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän"). On loogista, että henkilötietojen käsittelyssä, joka tapahtuu rikosten ennalta estämistä ja paljastamista varten ei edellytä saman tason arviota rikollisen tapahtuman todennäköisyydestä, kun rikoksen selvittämiseksi tapahtuvassa käsittelyssä.

Rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevan sääntelyn toimivuuden osalta Poliisihallitus viittaa lisäksi jo edellä esitettyyn tarpeeseen säätää erillinen rikostiedustelulaki.

4 Vaikutukset henkilötietojen käsittelyn valvontaan

Poliisiyksiköiltä saatujen kannanottojen perusteella sääntely on toimivaa ja riittävää henkilötietojen käsittelyn valvomiseksi ja riittävän tehokasta rekisteröidyn näkökulmasta.

Koska henkilötietojen käsittelyyn liittyvä sääntelykokonaisuus on pirstaloitunut, säännöstöä voi kuitenkin käytännön tasolla olla vaikea ymmärtää ja hahmottaa. Tällä voi puolestaan olla vaikutuksia säännöksiä soveltavan virkamiehen oikeusturvalle.

Tietosuojalainsäädännön mukaisen vaikutustenarviointivelvollisuuden ja osoitusvelvollisuuden toteuttamiseksi poliisissa on vakiinnutettu ja kuvattu vaikutustenarviointiprosessi sekä kehitetty tiedonhallinnan tarkastusprosessia seuranta- ja valvontatyön tueksi. Esimerkiksi jatkuviin tarkastuskohteisiin kuuluu rekisteröityjen oikeuksien toteuttamiseen liittyvät toimintatavat ja prosessit poliisiyksiköissä sekä tietojärjestelmien käyttöön, henkilötietojen käsittelyyn ja tietoturvaan liittyvä henkilöstön koulutus ja koulutuksen seuranta. Tämän toiminnan kehittämisen tavoitteena on poliisin henkilötietolain, mutta myös muun tietosuojalainsäädäntöön liittyvän opastuksen, ohjauksen ja valvonnan vakiinnuttaminen osaksi poliisin toimintaprosesseja.

5 Muut mahdolliset huomiot

Poliisi toivoo rikosasioiden tietosuojalain 7 luvussa säädettyihin henkilötietojen siirtoihin kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille sekä henkilötietojen luovuttamiseen liittyvien tietosuojavaatimusten käytännön soveltamiseen tulkintaohjeistusta tai yksityiskohtaisempaa sääntelyä.

Poliisihallitus on mielellään edelleen mukana valmistelussa ja käytettävissä yksityiskohtien tarkentamiseksi.

Poliisijohtaja

Tomi Vuori

Ylitarkastaja

Jaana Nieminen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 18.06.2021 klo 15:44. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
masta.

Jakelu

Sisäministeriö, kirjaamo
Sisäministeriö, poliisiosaston lainsäädäntöyksikkö

Tiedoksi

Poliisihallitus, esikunta
Poliisihallitus, poliisiylitarkastaja Karl Linderborg